

**Mijn hart voor de taal
of:
over de invloed van gedichten**

**door:
Ed Silanoe**

**Studiedag Stichting jong Leren
Woensdag, 29 maart 2006**

**O.B.S. Berg
Langen Akker 122
6325 CN Berg en Terblijt**

Voorwoord

Poëzie kan een stempel drukken op je omgang met kinderen en andere volwassenen in school, maar ook daarbuiten. Tenminste dat is mijn persoonlijke ervaring. Het is geenszins mijn bedoeling om hier een leergang of methode te schrijven over hoe je kinderen kunt leren gedichten te schrijven, dat hebben andere mensen, die dat veel beter kunnen dan ik, allang gedaan!

Wat mijn bedoeling is, is het vertellen van een persoonlijk verhaal. Een verhaal waarin taal in het algemeen en poëzie in het bijzonder een grote rol spelen. De omgang met taal in alle facetten vormt een inspiratiebron voor het ontwikkelen van de creativiteit bij het omgaan en werken met kinderen.

Poëzie heeft bij mij vaak geleid tot wonderbaarlijke ontmoetingen. Deze hebben van mijn leven een spannend avontuur gemaakt. Allen die bereid zijn naar mijn verhaal te luisteren, zullen ongetwijfeld zaken herkennen, die ze zelf ook zo ervaren hebben. Vaak zijn die ervaringen bij ieder van ons "opgeslagen" in verschillende doosjes in ons hoofd en ons hart, verborgen onder het stof van de tijd. Ik zou het fijn vinden wanneer het mij lukt om enkele van die doosjes te openen...

Allereerst wil ik hier het gedicht weergeven waarvan ik de titel geleend heb voor de titel van mijn "workshop" over poëzie.
mijn hart voor de taal

de ruimte achter de woorden
is groter dan wat over de tong rolt
zoals ook de zee groter is dan
wat over het strand spoelt
daarom kan ik niet ophouden
te breken door grenzen van woorden

door: benne lutsen boarnstra

Dit is één van mijn lievelingsgedichten. Het staat in het bundeltje *Onaantastbaar kleinbedrijf* dat geschreven is door de Friese dichter, Benne Lutsen Boarnstra (1946), die voor onderwijzer en musicus studeerde.

Het is een gedicht dat me blijft boeien, een gedicht dat geheel voldoet aan de inhoud van een ander gedicht, geschreven door: K.Schippers: Reikt de invloed

van een gedicht zo ver
dat iemand ergens te
laat komt, omdat hij het
net heeft gelezen?

Ik las het gedicht *mijn hart voor de taal* voor het eerst op 23 december 1982 bij De Slegte, omgeven door stapels boeken, voor het merendeel gedichtenbundels, en was totaal vergeten dat ik met iemand een afspraak had gemaakt ...wèl kocht ik een stapeltje van de bundel *Onaantastbaar kleinbedrijf* om die aan een paar mensen cadeau te doen...

Eén van die mensen was een stagiair van mij, hij studeerde aan het conservatorium en kwam uit Friesland. Wie schetst mijn verbazing toen ik enige maanden later van hem een brief uit Friesland kreeg met daarin een piepklein boekje met de titel: taaiwaar

it iis brutsen
tusken wyn en wetter

fersen fan binne lutsen boarnstra

En in dat boekje het volgende gedicht: de romte efter de wurden

is grutter
as wat oer de tonge rôlet
lykas ek de see
grutter is
as wat oer it strân spielt

Natuurlijk was ik blij verrast met dit gedichtenbundeltje en ligt dit boekje veilig opgeborgen in de bundel Onaantastbaar kleinbedrijf.

Vorig jaar won Guus Kuijer de Gouden Griffel met "Het boek van alle dingen".

Als een echte Guus Kuijer-fan had ik dit boek op 14 februari 2004 al gekocht. Het is een bijzonder boek, dat ik qua inhoud en illustraties niet vond passen bij de boeken die hij geschreven had over Madelief of over Polleke...dat maakte het voor mij tot een bijzonder boek én daarnaast speelde er in het boek een gedichtje van Annie M.G. Schmidt een belangrijke rol. Het is voor mij ook een bijzonder gedicht, omdat het één van de weinige gedichten is, die ik mij uit mijn lagere schooltijd nog herinneren kan. Het heet: Mr. Van Zoeten en het gaat zo:

Meester van Zoeten
waste zijn voeten
zaterdags in het aquarium.
Onder het poedelen
zat hij te joedelen
't liedje van hum-tiedelum-tiedelum!

Had hij geen tobbe
om zich te schrobben?
Had hij geen badkamer, had hij geen kom?
zeker dat had ie.
Wel, waarom zat ie
in dat aquarium dan, waarom?

Hij kan zijn vissen
geen ogenblik missen!
Meester Van Zoeten is dol op zijn vis.
Iedere zaterdag
is het zoet-waterdag,
je moest eens weten, hoe enig dat is!

'k Kan me vergissen,
maar raken die vissen
soms niet een tikkeltje uit hun hum?
't Zal toch wel moeten
als meester Van Zoeten
altijd daar zit in 't aquarium!

Mocht je 'm ontmoeten,
doe hem de groeten,
zaterdag in zijn aquarium.
Onder het wassen
en onder het plassen
zingt hij van hum-tiedelum-tiedelum.

Zoals reeds gezegd één van de weinige gedichtjes die ik me van de lagere school kan herinneren.

Verder was er nog een toneelstukje in dichtvorm, dat De Zeven Boeven heette en dat wij in de zesde klas van de meester Gommers leerden en later als toneelstukje opvoerden. Ik weet nog dat ik toen de rol van de diender speelde.

Hoewel ik al die jaren de tekst niet vergeten ben en dit toneelstukje ook al een paar keer met mijn groep gespeeld heb, wist ik tot voor kort niet wie de schrijver van dit stukje was. Een vriend van me wist, na nijver speurwerk op de computer de dichter te vinden én de complete tekst van De Zeven Boeven.

Ik citeer hier dit toneelstukje in dichtvorm, geschreven door: Albert Verwey (1865-1935) en het staat in de bundel: de Verzamelde Gedichten (1911).

De Zeven Boeven

Een koning en een diender,
Die gingen samen wandelen;
De diender knoopte zijn handschoen dicht,
De koning at amandelen,

Zij kwamen aan een groot groot bos,
Daar zaten zeven boeven.
Toen zei de koning: "Diender, sluit
Die boeven in de schroeven".

Toen zei de diender: "Sire, ik heb
Geen schroeven, maar wel touwtjes.
En de koning: "doe het dáár dan mee,
Maar doe het alsjeblieft gauwtjes".

Toen ging de diender naar de eerste en zei:
"Wil u mij uw handen even geven?"
En hij bond zijn handen met een touwtje saam;
Zo deed hij met alle zeven.

En toen hij klaar was, zei hij: "Nu sta
Jullie op en loopt gevallig,
Op een rijtje voor mij en de koning uit,
Tot wij komen aan de galleg.

En als we bij de galleg zijn,
Dan worden jullie gehangen;
Want het is een schandaal, dat in 's konings land
Nog boeven zijn te vangen".

Zo liepen ze dan op een rijtje voort,
En de diender telde hun koppen;
En de koning die amandelen at,
Mikte naar hen met de doppen.

Maar toen zij kwamen aan de galg,
Toen braken de boeven hun banden,
En hingen de koning en de diender op,
Tot hunlieder eeuwige schanden.

Na mijn lagere schooltijd bezocht ik de HBS in de Professor Pieter Willemsstraat in Maastricht, beter bekend onder de naam PPW.

Ik genoot er vooral van de geschiedenislessen en de lessen over literatuur, met name van de Franse en Engelse literatuurlessen. Waarom niet Nederlands? Dat kwam omdat we een vrij traditionele leraar Nederlands hadden. Ik vroeg hem eens naar een geschikt boek voor mijn literatuurlijst en hij raadde me toen het boek "De Moeder" van Marie Koenen aan...

Uit mijn HBS-tijd herinnerde ik mij een ingelijste gecalligrafeerde dichtregel in een van de schoolgangen. De tekst luidde:

"Er is veele te doene, sijt fiere ter minne en de coene" (Een regel uit een Middeleeuwse bewerking van De Vos Reinaarde werd me later duidelijk gemaakt.)

Een gedicht dat me erg aansprak uit een van de verplichte letterkundige bloemlezingen was De Lezende Jongen van Willem de Merode

Hij houdt van boeken over Indianen.
En zelf is hij zo teder van gemoed,
Dat hij geen kwaad denkt en geen onrecht doet.
Toch leest hij graag van strijd en bloed en tranen.

't Paard kniegeklemd, of hangend aan de manen
Jagen zijn helden door de grazen vloed
Der prairies, en hun gulzig mes behoedt
De vriend in doodsgevaar op al zijn banen.

Hoe gretig leeft hij met de mannen mee.
Hij balt zijn vuisten en hij houdt zich reê
Te steken, wreed van mond en hard van ogen.

Hij ziet hun kamp met het rood flakkerend vuur
En voelt rondom zich als een sterke muur
De scherpe wraak van mes en bijl en bogen.

De voorkeur voor een dergelijk gedicht wijst zeker naar mezelf; ik wàs die lezende jongen, ik herkende me helemaal in die beschrijving van Willem de Merode. Ik vond het geweldig dat iemand die mij absoluut niet kende tòch op zo'n manier mijn gevoelens wist weer te geven!

Nog een gedicht dat diepe indruk op me maakte in mijn HBS-tijd was

De Tuinman en de Dood van P.N. van Eyck

Een Perzisch Edelman.

Van morgen ijlt mijn tuinman, wit van schrik,
Mijn woning in Heer, Heer, één ogenblik!

Ginds, in de rooshof, snoeide ik loot na loot,
Toen keek ik achter mij. Daar stond de Dood.

Ik schrok, en haastte mij langs de andere kant,
Maar zag nog juist de dreiging van zijn hand.

Meester, uw paard en laat mij spoorlags gaan,
Voor de avond nog bereik ik Ispahaan!-

Van middag lang reeds was hij heengespoed
Heb ik in 't cederpark de Dood ontmoet.

Waarom, zo vraag ik, want hij wacht en zwijgt,
Hebt gij van morgen vroeg mijn knecht gedreigd

Glimlachend antwoordt hij Geen dreiging was 't,
Waarvoor uw tuinman vlood. Ik was verrast,

Toen 'k 's morgens hier nog stil aan 't werk zag staan,
Die 'k 's avonds halen moest in Ispahaan.

Die verrassende wending in dit gedicht is me door de jaren heen bijgebleven.

Vele jaren later was de Dood het thema van de Boekenweek. En natuurlijk werd ook dit gedicht vaker geciteerd...

Toen ik in de vierde klas van de HBS zat, werd ik eens door mijn zus geroepen. Ze had nu toch zo'n gek gedicht in haar RIJAM agenda staan. Dit kon je toch niet serieus nemen!

Ik vroeg hoe het gedicht heette. "De Blauwbilgorgel" antwoordde ze.

Ik vond dat wel een leuke titel. De dichter heette: Cees Buddingh', ook al zo'n aparte naam!

Ik schreef het gedicht over en leerde het meteen van buiten. En nu nog kan ik het zo uit mijn hoofd opzeggen.

De blauwbilgorgel

Ik ben de blauwbilgorgel,
mijn vader was een porgel,
mijn moeder was een porulan,
daar komen vreemde kind'ren van.
Raban! Raban! Raban!

Ik ben de blauwbilgorgel,
ik lust alleen maar korgel,
behalve als de nachtuil krijst,
dan eet ik riep en rimmelrijst.
Rabijst! Rabijst! Rabijst!

Ik ben de blauwbilgorgel,
als ik niet wok of worgel,
dan lig ik languit in de zon
en knoester met mijn knezidon.
Rabon! Rabon! Rabon!

Ik ben de blauwbilgorgel,
eens sterf ik aan de schorgel,
en schrompel als een krieks ineen
en wordt een blauwe kiezelsteen.
Ga heen! Ga heen! Ga heen!

Toen wist ik nog niet dat dit gedicht later in mijn leven nog een grote rol zou gaan spelen... Na het behalen van mijn HBS-diploma ging ik in 1964 naar de Kweekschool. Daar werd tijdens de lessen Nederlandse literatuurgeschiedenis nòg méér tijd besteed aan het technisch verklaren van teksten dan op de HBS. Ik herinner me dat in die tijd mijn liefde voor de gedichten van J.J. Slauerhoff is ontstaan. Met name het idee van de zwerfende dichter, die thuis geen rust vond en er altijd opnieuw op uit moest trekken, trok mij bijzonder aan.

Ook vond ik het mysterieuze gedicht van Gerrit Achterberg "Densiteit" heel apart. Het stond in de verzamelbundel "VOORBIJ DE LAATSTE STAD", uitgegeven als Ooievaars pocket door: Bert Bakker/ Den Haag. Deze bloemlezing werd samengesteld uit Achterbergs hele oeuvre en ingeleid door Paul Rodenko.

De opdracht die voorin de bundel staat, is de moeite waard, vind ik:
Aan het roer dien avond stond het hart
en schepte maan en bossen bij zich in
en zeilend over spiegeling
van al wat het geleden had
voer het met wind en schemering
om boeg en tuig voorbij de laatste stad.

Gerrit Achterberg.

En dan nu het gedicht Densiteit van Gerrit Achterberg:

Densiteit

Hermetisch huis.
Ik boor naar u door tegenstand
van tijd en tand
een buis
gebeurtenissen onder nul:
bevriezen van gevoel
tot taalkristal,
- het oude doel -
maar nu gestold
in zoveel lied,
dat het geen vleugelen bezit:
de melodie
ligt opgerold.

Wanneer je dit gedicht leest, lijkt het haast een toverformule, een toverformule om je gevoelig te maken voor de liefde voor het gedicht, voor de poëzie, die voor iedereen klaar ligt, als een opgerold stuk papier, dat erop wacht om uitgerold en gelezen te worden....en je gevoelens dan in woorden gegoten terug te vinden...

Na het behalen van mijn diploma als volledig bevoegd onderwijzer kon ik in 1967 beginnen in dederde klas van de Sint Alphonsusschool in Boschpoort/Bossherveld. Dankzij de inspirerende schoolleider, Jef Pipers, en een buitengewoon geëngageerd school-team, kregen we als jonge onderwijzers volop de ruimte om onze creativiteit op alle gebieden te ontplooien.

Vooral op kunstzinnig gebied trachtte ik de kinderen te boeien. Regelmatig hield ik in de klas tentoonstellingen van kindertekeningen en handenarbeid werkstukken. We nodigden steeds opnieuw ouders uit om te komen kijken en mee te genieten van al het moois dat de kinderen gemaakt hadden.

Door zoeken en experimenteren ontwikkelden we onze school van een vrij conventionele jaarklassen-systeem-school tot een school waarin we stamgroepen hadden geformeerd van twee opeenvolgende schooljaren. Onze schoolleider wees ons erop, dat we via de praktijk gekomen waren tot het concept dat Peter Petersen in de jaren twintig van de vorige eeuw had ontwikkeld en dat nu bekend staat als Jenaplan-onderwijs. Zo werden we in 1977 officieel lid van de Nederlandse Jenaplan Vereniging (de NJPV).

In 1976 las ik in De Volkskrant een artikel geschreven door Fred Portegies Zwart, een copywriter. In dit artikel beschreef hij hoe hij door het luisteren van gesprekjes van zijn kinderen op het idee kwam om op de school, die zijn kinderen bezochten, de Flevoschool, te vragen of hij niet een keer per week met een klas kinderen kon gaan werken rond het lezen en schrijven van gedichten.

Over zijn ervaringen hiermee schreef Fred Portegies Zwart een mooi boekje, dat "Poëzie als kinderspel" heet. Op het titelblad stond verder: "Fred Portegies Zwart en de kinderen van de Flevoschool" en "Kinderen gedichten leren schrijven".

In bovengenoemd boek beschrijft Portegies Zwart hoe hij op het idee is gekomen om een dergelijk boek samen te stellen. Allereerst had hij goed geluisterd naar wat zijn eigen kinderen tegen elkaar zeiden. en op een gegeven ogenblik was hij een aantal van die gesprekjes op papier gaan zetten en hij vond dat er heel wat poëzie doorheen klonk. Daarnaast merkte hij, dat kinderen heel dol waren op allerlei taalspelletjes.

Zelf raakte Portegies Zwart in die tijd gefascineerd door een artikel van J. Bernlef in de Haagse Post van februari 1971. Het artikel droeg als titel: "Poëzie is kinderspel". In dit artikel vatte Bernlef de belangrijkste elementen samen uit het boek van de Amerikaanse leraar/dichter Kenneth Koch, getiteld: "Wishes, Lies and Dreams" (Teaching Children To Write Poetry), de eerste druk verscheen in 1970. Maar het boekje is (gelukkig) nu nog steeds verkrijgbaar. Het gaat hierbij vooral om het stimuleren van de verbeeldingskracht en het formuleringsvermogen bij kinderen. Kenneth Koch ontwikkelde een methode die de kinderen de gelegenheid gaf om uit het schrijven van woorden en zinnen dezelfde vreugde en voldoening te putten die het maken van tekeningen hen verschaft! Bij deze methode werden frustrerende technische zaken als rijm en regelmatig metrum drastisch overboord gezet. Spelling en netheid van het geschrevene doen niet meer ter zake. De taak van de leraar wordt beperkt tot het aanreiken van ideeën en het suggereren van "spelregels". Zo'n "spelregel" zou bijvoorbeeld kunnen zijn:
Schrijf een gedicht waarvan elke regel begint met : "Ik zou willen, dat....."
Of probeer in elke regel een kleur, een geluid of de naam van een land te gebruiken.

Natuurlijk kocht Portegies Zwart dit boek en las het met veel interesse en plezier door. Het werd hem toen ook steeds duidelijker, dat het met het creatieve onderwijs op de scholen niet zo best gesteld was. Het taalonderwijs was (en is?!) primair gericht op technische zaken zoals het benoemen van woorden, een correcte spelling...Het doet denken aan het bouwen van automodellen: fraai van carrosserie, goed in de lak en smetteloos gepoetst, maar.....er zit geen motor in!

Portegies Zwart vroeg zich af waarom het niet mogelijk zou zijn om met méér kinderen gedichten te gaan schrijven. Hij vroeg het hoofd van de school waar zijn kinderen op zaten of hij er niet volgens de "Methode Koch" (door Portegies Zwart omgedoopt in "Creativitaal") aan de slag zou kunnen gaan. Zij spraken af om een kwartaal lang in de klas van zijn kinderen (een klas 3/4) samen met de onderwijzer ongeveer drie kwartier per week hierin les te geven. Dus: samen met de kinderen gedichten schrijven "in de geest van de Creativitaal van Kenneth Koch".

Zo werden de eerste gedichten geschreven met de "spelregel" we laten elke zin beginnen met "Ik wou....." Dat leverde een groot aantal gedichten op, die Portegies Zwart mee naar huis nam en thuis allemaal netjes uittipte.

Ik wou dat ik een elfje was
en dat ik over waterlelies danste. Ik zou dan
in een wijnfles wonen en op een blaadje slapen.
Ik zou de dop van de fles
als een badje gebruiken en hem vullen met regenwater.
en ik zou met een prinsesje trouwen.

(Linda; blz. 31 uit: Poëzie als kinderspel van: Fred Portegies Zwart)

Ook werden er afwisselend groepsgedichten geschreven, Bijvoorbeeld met als uitgangspunt de "Net als....."- spelregel.

Mijn vlecht is net als een gevlochten brood.
Mijn neus is net als een bromfiets.
Mijn ogen lijken net als de helft van een ei.
Mijn bovenlip is net als twee bergen.
(Beatrice; blz. 38 uit: Poëzie als kinderspel van Fred Portegies Zwart)

Wat verder ook belangrijk was, was het feit dat Kenneth Koch de kinderen tot het inzicht bracht dat er relaties bestonden tussen geluid en woorden, geluiden en kleuren enz.

Klassieke muziek klinkt als blauw.
Popmuziek klinkt als paars.
Jazzmuziek klinkt beige.

.....

Zwart is somber als de nacht
Rood is een bloemenpracht
Met oranje dans ik naar de zon
En met blauw zit ik in een luchtballon

(blz.66 uit: Poëzie als kinderspel van Fred Portegies Zwart)

Het is opvallend dat kinderen, als er gesproken wordt over gedichten, vaak denken dat de zinnen op elkaar moeten rijmen. Door die "rijm dwang" gaat heel wat creatief taalgebruik verloren! Later leer je dat gedichten niet altijd hoeven te rijmen. er zijn zelfs gedichten geschreven die daar iets over vertellen. Ze vertellen ons hoe dichters aan de woorden komen om ze in een gedicht te gieten...

Ik geef hieronder graag enkele van deze gedichten weer.

Het eerste gedicht heet Aas en is geschreven door Cees Nooteboom. De bundel waaruit ik dit gedicht genomen heb, heet ook Aas en is uitgegeven bij de Arbeiderspers, Amsterdam 1982.

Aas

Poëzie kan nooit over mij gaan,
noch ik over poëzie.
Ik ben alleen, het gedicht is alleen,
en de rest is van wormen.
Ik stond aan de straten waar de woorden wonen,
boeken, brieven, berichten,
en wachtte.
Ik heb altijd gewacht.

De woorden, in lichtere of duistere vormen,
veranderden mij in een duister of lichter iemand.
Gedichten passeerden mij
en herkenden zichzelf als een ding.
Ik kon het zien en me zien.

Nooit komt er een einde aan deze verslaving.
Eskaders gedichten zijn op zoek naar hun dichters.
Ze dwalen zonder commando door het grote
district van de woorden
en verwachten het aas van hun volmaakte,
gesloten, gedichte, gemaakte
en onaantastbare

vorm.

Het volgende gedicht is geschreven door de Portugese dichter Fernando Pessoa.
Het staat in de bundel: Fernando Pessoa Gedichten in een vertaling van August Willemsen.
(Uitgeverij de Arbeiderspers, Amsterdam, tweede herziene uitgave, 1982)

Pessoa schreef onder zijn eigen naam, maar had daarnaast nog drie verschillende dichters
verzonnen, die alle drie een andere naam droegen (heteroniemen).
Onder het heteroniem Alberto Cairo schreef hij de gedichtencyclus "De Hoeder van Kudden"
Het gedicht heet: XIV Ik geef niet om rijm.

XIV

Ik geef niet om rijm. Zelden
ziet men twee gelijke bomen naast elkaar.
Ik denk en schrijf zoals bloemen kleur hebben,
maar minder volmaakt in mijn uitdrukkingwijze,
want mij ontbreekt de goddelijke eenvoud
van alleen mijn buitenkant te zijn.

Ik kijk en ben bewogen,
ben bewogen zoals water stroomt wanneer de bodem helt,
en mijn poëzie is zo natuurlijk als wanneer de wind gaat waaien...

(8?.3.1914)

We pakken even de draad op bij het boek van Portegies Zwart “Poëzie als kinderspel”.
Hoe verliep het werk van Portegies Zwart in de praktijk?

Elke les wordt verdeeld in drie of vier fasen:

1. Het verhaal en het vaststellen van de “spelregels”

Probeer onmiddellijk de aandacht te wekken door een verrassend begin te verzinnen.

2. Het schrijven zelf en de begeleiding

Soms hebben kinderen moeite om te beginnen. Een paar vragen naar hun persoonlijke belangstellingen, naar iets wat ze beleefd hebben, brengen vaak de oplossing.

3. Het zelf voorlezen van de resultaten

De kinderen die dat willen lezen zelf hun gedicht voor. De andere gedichten kan de leraar (in dit geval Portegies Zwart zelf) voorlezen.

4. De afsluiting

Als er nog tijd over is, kan er een taalspelletje gespeeld worden, bijvoorbeeld: synoniemen verzinnen voor bijvoeglijke naamwoorden. Soms kan men zelf gedichten voorlezen van dichters die speciaal voor kinderen schrijven of gedichten uitkiezen die eigenlijk voor grote mensen bestemd zijn. Gedichten van bijvoorbeeld Paul van Ostaijen, Leo Vroman, Cees Buddingh', Pierre Kemp, Joke van Leeuwen, Erik van Os, Edward van de Vendel.

Zonder twijfel werkt niets zo inspirerend op kinderen als gedichten van andere kinderen. Met name het voorlezen van gedichten van kinderen uit hogere klassen in lagere klassen kan kinderen enorm inspireren.

De Spelling

Evenals Kenneth Koch spoorde Portegies Zwart de kinderen aan zich niet om spelling, interpunctie of netheid te bekommeren. Dingen die je niet mogen remmen en die altijd later verbeterd kunnen worden.

Portegies Zwart zegt daarover dat hij die spellingcorrectie naderhand uitvoerde voor kinderen uit de hogere klassen en ook voegde hij wel eens een woord toe, dat een kind in “geïnspireerde haast” vergeten had. Het is namelijk niet de bedoeling van kinderen geweest om spelfouten te schrijven.

Anders ligt het bij gedichten van de 7-jarigen uit groep 4. Het is niet anders dan vanzelfsprekend dat deze gedichten wemelen van “fouten”. In feite zijn het geen fouten, maar schrijven ze een andere fonetische taal, hetgeen tevens de klank en ritmiek van de gedichten beïnvloedt.

Portegies Zwart zegt verder dat lezers, die de gedichten van kinderen met meer dan oppervlakkige belangstelling lezen, op bijzondere wijze daarvoor beloond zullen worden.

Nadat ik het boekje Poëzie als kinderspel had gelezen, wilde ik meteen in mijn eigen groep aan de slag gaan. Ik was benieuwd of de magie die Portegies Zwart had ervaren op de Flevoschool ook in mijn school, de Sint Alphonsusschool zou kunnen werken!

Ik combineerde de eerste kindergedichten met tekeningen van de kinderen op Kerstkaarten. Bij het schrijven van de gedichten gebruikte ik de "spelregel": "Ik wou, dat...."

Zo schreef een van mijn kinderen: Ik wou dat ik een Kerstkaartje was,
dan reisde ik door alle landen,

Weer een ander schreef: Ik wou dat ik de piek in de Kerstboom was,
dan kon ik alles in de kamer goed zien.

Het duurde niet lang of ik begon ook gedichten voor te lezen van dichters, die normaliter voor volwassenen schreven. Ik noemde er al eerder een aantal.

Eén van hen was Cees Buddingh'. En ja...hoor! Daar kwam na vele jaren ineens weer "de blauwbilgorgel" tevoorschijn! Het gedicht staat in de bundel Het mes op de gorgel, gorgelrijmen en andere gedichten (De Gorgelrijmen van C. Buddingh', in de tweede wereldoorlog voor het eerst in een clandestiene luxe uitgave verschenen en naderhand talloze malen uitgebreid en herdrukt.).

Ik liet mijn kinderen variaties schrijven op dit gedicht van Buddingh'.

Deze gedichten verzamelde ik in een bundeltje getiteld: Het Locomokipkachelfantje is er voor iedereen. In dit bundeltje stonden nog gedichten, die het werk van andere dichters als inspiratiebron hadden, bijvoorbeeld: Marc groet 's morgens de dingen van Paul van Ostaijen. De kinderen vonden de typografische vormgeving van Van Ostaijens gedichten ook erg aantrekkelijk en spannend.

In januari 1976 was het dichtbundeltje klaar. Als inspiratiebron dienden zes onderwerpen:

1. Wensversjes, waarbij ieder kind zich met bepaalde dingen kon vereenzelvigen.
2. Wensversjes over Kerstmis.
3. Gedichtjes over robotten.
4. Gedichten naar aanleiding van de blauwbilgorgel van Cees Buddingh' en naar aanleiding van het gedicht Koelkilkeeuw van Jan Wit.
5. Gedichten naar aanleiding van Marc groet 's morgens de dingen van Paul van Ostaijen.
6. Gedichten aan de hand van enkele woorden uit het lied van Lennart Nijgh: Het land van Maas en Waal.

Hieronder tref je van elke `categorie` een voorbeeld aan.

Ad. 1. Wensversje van Marion Stevens

Ik ben een korenbloem,
ik ben heel mooi paars aars
de vlinders en bijen
komen dan op me zitten
Ze zuigen de honing uit me
zo lekker vinden ze mij.

Ad. 2. Wensversje over Kerstmis van Yvonne Senff

Ik wou dat ik een kerstbal was
dan hing iedereen me op
en dat vind ik leuk,
dan hing ik
bij de andere kerstballen
in de kerstboom.

Ad. 3. Versje over robotten van Jeroen van Schie

Op de Robottenberg

Op de Robottenberg
wonen robottenmensen
en die robottenmensen
hebben robottenkinderen
en die robottenkinderen
eten robotse pap
met een robottenlepel
en dat was dat!

Ad. 4. Versje naar aanleiding van het gedicht Koelkilkeeuw van Jan Wit.

Allereerst het gedicht Koelkilkeeuw
Dit is de kamer van Koelkilkeeuw
daar wordt niet gestookt,
daar wordt niet gekookt,
daar wordt niet gepookt,
daar wordt niet gerookt.

Dit is de kamer van Koelkilkeeuw
's zomers eet ze ijs en 's winters eet ze sneeuw

Maar aan het ijs verbrandt ze haar tong
en aan de sneeuw verbrandt ze haar keel
bij zonschijn voelt ze zich oud en geel
alleen als het hagelt voelt ze zich jong

Dit is de kamer van Koelkilkeeuw
ze woont er nu bijna al een eeuw

De edele heer Biezel
vindt Koelkilkeeuw een griezel
de weleerwaarde heer Hielebloot
vindt haar een arme zielepoot

Maar jonkvrouw Plett Broedt
die vindt het net goed
en Mr. Hick geeft een grote geeuw
als hij maar hoort van Juffrouw Koelkilkeeuw.

De Kilkalkoor van Daniëlle Pellaers

De Kilkalkoor
ging er met zijn vrouw vandoor
want ze woonden in een stad
dat is me wat!
Die vervelende kat,
die krabt je maar wat...

Ze kwamen in het bos
en liepen erop los.
Want ze waren erg bang
voor die grote, grote slang.
Toen kwamen ze eruit
met een hele lange snuit.
Toen kwam er een olifant
en die blies zomaar dit versje uit!

Gedicht van Inge Schuimer naar aanleiding van "De Blauwbilgorgel" van Cees Buddingh'.

De Russische Leeuwe-adelaar

De Russische Leeuwe-adelaar
is een heel klein beest.
Hij is zo klein dat hij
honderd boeken in een dag leest.
Mooie boel, zegt hij dan
als hij leest van een perulan.

De Russische Leeuwe-adelaar
is erg nieuwsgierig.
Hij is ook erg gierig.
Hij kan schreeuwen als de beste
en geeft aan kinderen de taal rezuleste.

Hij kan goed opscheppen
al doet hij het op het veld met webben.
Hij is nooit met iets tevree
en drinkt niet erg veel thee.

Hij heeft Russische poten
en op zijn hoofd zestien goten.
Hij ziet er erg fraai uit
en blaast op zijn grote zwarte fluit.

Zo, nu ken je de Russische Leeuwe-adelaar goed
met zijn donkerbruine hoed!

Ad. 5. Versjes naar aanleiding van het gedicht Marc groet 's morgens de dingen van Paul van Ostaïjen

Marc groet 's morgens de dingen

Dag ventje met de fiets op de vaas
Met de bloem
ploem ploem
dag stoel naast de tafel
dag bord op de tafel
dag visserke-vis met de pijp
en
dag visserke-vis met de pet
pet en pijp
van het visserke-vis
goeiendag
daa-ag vis
dag lieve vis
dag klein visselijm mijn

Mattie Hermans groet 's morgens de dingen

dag opa op de foto
en ook de klok
dag mama en dag papa
dag lieve broertjes
dag zon
en 's avonds:
dag maan
dag vogeltjes in de bomen
goedendag!

Ad. 6. Naar aanleiding van het lied Het Land van Maas en Waal

Het blikken orkest door: Jos Willems

Het blikken orkest

De snoeshaan speelt vals
in het orkest
ze heeft pijn
doet de vingerhoed op
en gaat spelend weg
naar de provisiekast
daar zit de horizon met
Pierlala in!

Het blikken orkest door: Martin de Gier

De blikken harmonika
Pierlala
ze zien een rare vingerhoed
die doet niet veel goed
maar het blikken orkest
vindt het heel best
als vingerhoed Pierlala
meedoet
dat vindt de grote Snoeshaan
heel mooi
horizontaal lied
wiede wiede wiet!

Ik stuurde een exemplaar van Het Locomokipkachelfantje is er voor iedereen op naar Fred Portegies Zwart en een exemplaar naar Cees Buddingh'. Beiden reageerden spontaan hierop.

Vanaf 1976 zijn we bezig geweest om regelmatig verhalen en gedichten van de kinderen te bundelen en hebben we steeds gewerkt in de geest van de methode "Creativitaal"!

We koppelden het schrijven van gedichten ook vaak aan het luisteren naar muziek, met name klassieke muziek. Deze was nieuw voor de meeste kinderen in onze buurt. Maar door het regelmatig te laten beluisteren, raakten de kinderen hierin geïnteresseerd. Zo schreven de kinderen gedichten bij de muziek van de Peer Gynt Suite. En deze gedichten werden dan weer gebundeld.

Ook leenden sommige verhalen zich erg goed om er gedichten bij te schrijven. Er kwam een medewerkster van de jeugdafdeling van de Stadsbibliotheek van Maastricht een tijdlang in mijn groep voorlezen. Eén van de mooiste boeken die Engelen, want zo heette die medewerkster van de Bieb, in mijn groep voorlas was De Tuinen van Dorr, geschreven door: Paul Biegel. Het is één van mijn lievelingsboeken geworden. Na ieder voorgelezen hoofdstuk schreven de kinderen verhaaltjes of gedichten en maakten daar ook nog illustraties bij. We stelden er een mooie bundel van samen. En vanzelfsprekend kreeg Paul Biegel ook een exemplaar van ons toegestuurd. Ook hij reageerde enthousiast op de toegezonden bundel.

Eind jaren 70 van de vorige eeuw werd er in Maastricht een speciale manifestatie naar aanleiding van het Jaar van de Rechten van het Kind in het stadhuis gehouden.

Onze kinderen van de bovenbouw deden eraan mee. Ze voerden in de hal van het stadhuis een toneelstukje op over inspraak door kinderen bij besluiten van de gemeenteraad van Maastricht en wonnen er de eerste prijs! Daar was een geldbedrag aan verbonden. Hiermee bekostigden we de aanschaf van een drukpers voor onze school.

In dezelfde tijd werd er met gemeentesubsidie ook een Taaldrukwerkplaats in Maastricht opgericht en wel in een oud schoolgebouw in het Wittevrouwenveld. Natuurlijk namen we gelijk contact op met deze Taaldrukwerkplaats. Nadat we er een keer met een groep kinderen heen geweest waren en zelf enkele bijeenkomsten in de Taaldrukwerkplaats hadden meegemaakt, besloten we met ondersteuning van de medewerkers van de Taaldrukwerkplaats een gedichtenbundel uit te geven rond het onderwerp "De Stad".

De kinderen zorgden voor de teksten en de bijbehorende illustraties. Het werd een geweldig project. Het resulteerde in een mooi gedrukte bundel, die ook nog eens op professionele wijze gebonden werd.

In de loop der tijd kregen al mijn collega's steeds meer interesse in het omgaan met "Creativitaal". In alle groepen werden er teksten geschreven en gedrukt. Iedereen raakte in de ban van het poëtische taalgebruik.

Ook bleven we open staan voor nieuwe impulsen op dit gebied.

Op zekere dag kwam er in mijn groep een student van de toenmalige Rijks Pedagogische Academie, Peter Scheele, stage lopen. Ik was helemaal verrast toen hij een keer het volgende op mijn bord schreef:

Dikke huisjesslak

Ook jij beklim de Fuji

Maar langzaam, langzaam.

Het klonk heel mooi en de inhoud hiervan trof me diep. Op mijn vraag hoe hij aan deze regels kwam, antwoordde hij: "Maar Ed, jij als "gedichtenman" zou dat toch moeten weten?! Het is een haiku!" Toen hij nog steeds mijn vragende blik zag, legde hij mij uit wat een haiku was.

Een haiku is een kort drieregelig Japans gedicht, waarin meestal een diepe natuurervaring is verwerkt en het bestaat uit zeventien lettergrepen, die als volgt over deze drie regels verdeeld zijn:

Regel 1: vijf lettergrepen: Dikke huisjesslak

Regel 2: zeven lettergrepen: Ook jij beklim de Fuji

Regel 3: vijf lettergrepen: Maar langzaam, langzaam.

Natuurlijk hebben we direct uit geprobeerd of we samen met mijn kinderen haiku konden schrijven. We waren erg benieuwd of de "spelregels" voor het maken van haiku ook voor de kinderen aantrekkelijk zouden zijn. En dat bleek inderdaad het geval. Vol enthousiasme gingen de kinderen aan de slag.

Nog steeds probeer ik om ieder jaar bij het wisselen van de seizoenen samen met de kinderen haiku te schrijven. Zo ontstonden er in de loop der tijd talloze haikubundels over de vier seizoenen.

Soms vraag ik me af of toeval wel bestaat. Net in de tijd dat we veel met haiku bezig waren op school vond ik (alweer) bij De Slegte een kleine haikubundel met de titel "Dag, Pauwoog" Het was geschreven door een zekere Bart Mesotten, werkzaam bij het Vlaamse Haikucentrum op de Drogeberg (B). Met veel interesse heb ik dit bundeltje gelezen en er natuurlijk nieuwe inspiratie uit geput om weer met de kinderen aan de slag te gaan! De resultaten werden in een boekje verzameld en ik stuurde een boekje naar Bart Mesotten, met de mededeling dat we zijn boekje als inspiratiebron benut hadden.

Bart Mesotten reageerde hier enthousiast op. Een lange tijd hebben we contact met Bart onderhouden. Bart was erg productief en schreef diverse boeken over haiku. Wij hebben natuurlijk een stel van deze boeken voor onze schoolbibliotheek aangeschaft en zo hebben we steeds voldoende materiaal bij de hand om met haiku schrijven en lezen bezig te zijn.

Een belangrijk boek over haiku is geschreven door J. van Tooren en heet "Haiku. Een jonge maan". Voor mij een standaardwerk. Daarnaast verschenen van haar hand nog enkele belangrijke boeken: "Senryu. De Waterwilgen" en "Tanka. Het Lied van Japan".

Eenmaal in aanraking gekomen met dit fenomeen, liet het mij niet meer los en heb ik me er behoorlijk in verdiept. Ik las nog veel over Matsuo Basho (1644-1694) een van de bekendste haikudichters van Japan, evenals Buson, en Issa (van deze haikudichter is de haiku over de Dikke huisjesslak afkomstig). Matsuo Basho schreef ook een mooi boek "De Smalle Weg Naar Het Hoge Noorden".

J. van Tooren schrijft: "...Haiku is een snelle, intensieve natuurvisie, die wordt overgedragen op de lezer, alleen door het noemen van die schaarse details, die oorspronkelijk de emotie van de dichter opwekken."

Het belangrijkste is echter dat in dit korte gedicht een "gevoelsexplosie" tot stand wordt gebracht, die zowel de schrijver als de toehoorder/lezer overrompelt.

Voor de Japanse haiku is het de gewoonte de haiku te groeperen volgens de seizoenen, daarom bevatten de Japanse haiku steeds één woord dat naar een bepaald seizoen verwijst.

Het spreekt vanzelf dat in oorspronkelijke Nederlandstalige haiku bepaalde elementen wel of niet aanwezig zijn als je ze vergelijkt met Japanse haiku. Zo heeft de berg Fuji in het Japanse landschap en óók in de Japanse grafiek én in de Japanse literatuur zijn vaste plaats.

Maar Vlaanderen en Nederland hebben immers géén Fuji!

Hiermee willen we zeggen dat je niet uit het oog mag verliezen, wanneer je een vergelijking maakt, dat de Japanse haiku al sinds eeuwen bloeit en de haiku in Nederland nog maar pas begint te groeien...

Hieronder een aantal voorbeelden van seizoengebonden haiku, geschreven door een traditionele Japanse dichter en een aantal haiku door Bart Mesotten.

Van welke bomen
waren het bloesems? Alleen
hun geuren weet ik.
(Basho)

Zomer op aarde!
hij zweeft boven de meren,
over de golven.
(Basho)

Hoe zou je stem zijn,
en welk lied zou je zingen,
spin, in de herfstwind?
(Basho)

In hun winterrust
kijken de vlieren
eens naar elkander.
(Basho)

En nu vier haiku van Bart Mesotten.

Lente:

Een citroenschil op
het voorjaarsgazon? Neen, 't is
de eerste krokus.

Zomer:

De geur van 't eerste
hooi is als wierook bij het
graf van de winter.

Herfst:

De witte tuinbank
staat wat vereenzaamd in de
kille ochtendmist.

Winter:

Herfstdraden kunnen
helaas niet beletten dat
de winter intreedt.

Na het schrijven van haiku met de kinderen, kunnen ze zelf illustraties maken bij hun gedichten. Dat kan het mooist door het maken van linsneden of pentekeningen met oostindische inkt. Hierna kunnen de resultaten gebundeld worden tot een mooi haikuboekje.

Een bijzondere gebeurtenis door te werken met haiku vond plaats in 1999 toen het INOP (= het Instituut voor Nationale Onderwijs Promotie) een wedstrijd uitschreef om het feit te vieren dat de handelsbetrekkingen tussen Nederland en Japan al 400 jaar oud waren. Ik had in hetzelfde jaar voor mijn groep een project gepland over de Gouden Eeuw en zag nu een mogelijkheid om binnen mijn project ook aandacht te besteden aan die handelsbetrekkingen tussen Nederland en Japan. Dat leverde me allereerst een heleboel gratis informatie-materiaal op dat via het INOP aan scholen werd verstrekt.

We deden ook mee aan de wedstrijd die door het INOP werd georganiseerd.

Omdat onze school in één van de wijken in Maastricht lag, waarvoor ze binnen het GOA-beleid vielen, heb ik binnen het project ook aandacht besteed aan taalstimulering! En het onderwerp van mijn inzending voor deze wedstrijd was dan ook: taalstimulering door middel van het schrijven van haiku! Met de kinderen schreef ik een haikubundel vol over de lente met kleurenlino's als illustratie.

Uiteindelijk behoorde onze inzending tot de 10 beste inzendingen van alle basisscholen in Nederland. Verder deden we ook nog mee aan een tekenwedstrijd eveneens uitgeschreven door het INOP over 400 jaar handelsbetrekkingen tussen Nederland en Japan. Bij deze wedstrijd kreeg één van mijn leerlingen de eerste prijs en mocht als beloning voor één week een reis maken door Japan en zijn tekening zou aangebracht worden op een hele grote vrachtwagen, die in Japan in het kader van deze feestelijke gebeurtenis in een soort reclamekaravaan zou rondrijden...! Verder stuurde de directeur van het INOP, met mijn goedkeuring, onze haiku-inzending door naar de provinciale wedstrijd voor de onderwijsprijs van Limburg. Op 1 november 2000 mocht ik ons haikuproject presenteren in het Provinciehuis in Maastricht en behaalden we, tot mijn grote verbazing, ook nog een eervolle tweede prijs!

Niet alleen kinderen vinden het schrijven van haiku fijn. Ik heb ook ervaren dat volwassenen daar graag mee bezig zijn. Zo kreeg ik enige jaren geleden (september 1998) de uitnodiging van de Gemeente Maastricht om ter gelegenheid van het afscheid van de Gemeentesecretaris een "creatieve activiteit" te bedenken die de genodigden tijdens een wandeling naar de zaal waar de afscheidsreceptie zou plaatsvinden konden uitvoeren. Ik dacht direct aan het schrijven van haiku. Ik stelde iedereen voor om onderweg een of meerdere haiku te schrijven voor het

“feestvarken”. Deze haiku kon men dan tijdens de afscheidsreceptie voorlezen en de resultaten zouden dan als een soort “Vriendenboek gebundeld kunnen worden.

En dat gebeurde dan ook.

Voordat de wandeling begon, heb ik in het stadhuis een inleiding over het schrijven van haiku gehouden.

Na afloop hiervan hoorde ik dat – tot grote verbazing van de gemeenteambtenaar, die mij voor deze ludieke activiteit had benaderd – het schrijven van haiku onderweg naar de feestzaal een geweldig succes was geworden en dat er tijdens de receptie vele haiku met plezier werden voorgelezen!

Nu we het toch over de Gemeente Maastricht hebben; ter gelegenheid van een “Boomplantdag” werd er door de Gemeente Maastricht een wedstrijd uitgeschreven, waarbij de winnende school een geldprijs in ontvangst kon nemen. Ik schreef de Gemeente, dat ik samen met de kinderen een gedichtenproject wilde uitvoeren en wanneer we boor de prijs in aanmerking zouden komen, wij het geld wilden gebruiken om een gedichtenbundeltje te laten drukken. Natuurlijk zou het onderwerp van dit gedichtenbundeltje over bomen gaan.

Naast het schrijven van gedichten zouden de kinderen bij hun geschreven werk ook vierkleuren lino’s maken.

Ons idee werd daadwerkelijk beloond! We hebben een gedichtenbundeltje kunnen laten drukken van het werk van de kinderen met de titel: bomen

Enkele gedichten uit dit bundeltje:

Ik hoor de boom iets zeggen
Hij wil me iets uit gaan leggen
Hij vertelt van de wind

En zegt: de wind die sprint
Langs mijn oude takken
Om mij weer mijn jonge blaadjes af te pakken.

Susan Borgions

Treurwilgen zijn als mensen
Bedroefd hangen hun takken in de vijver
Ze rillen van het koude water
Treurwilgen zijn als mensen
Ze kijken dag en nacht
Vol verwachting naar de horizon
Treurwilgen zijn als mensen
Bedroefd hangen hun takken in de vijver

Remy Luckerhof

Stichting Kinderen en Poëzie

Rond 1990 werd er door de Stichting Kinderen en Poëzie een goed initiatief genomen. Alle kinderen in Nederland werden uitgenodigd om mee te doen aan het schrijven van een gedicht. Alle gedichten konden worden gestuurd naar de Stichting. Er zouden een aantal gedichten met een prijs beloond worden door een deskundige jury. De opzet was dat zoveel mogelijk kinderen plezier zouden kunnen gaan beleven aan het omgaan met gedichten. Het luisteren naar gedichten en het zelf schrijven daarvan.

Ook de kinderen van onze school hebben er jarenlang aan mee gedaan. Meestal zonden we een verzamelbundel in. Een bundel waarin alle gedichten van alle kinderen van onze school waren opgenomen. Hoewel deelnemen aan deze gedichtenwedstrijd georganiseerd door de Stichting voor kinderen en Poëzie een prikkel vormde om met de hele school een tijd lang bezig te zijn met het schrijven van gedichten, is het toch leuk dat onze schoolinzendingen meerdere malen bekroond werden. En ook kwam het vaker voor dat individuele kinderen van onze school beloond werden met een prijs!

Jean Michel Folon of over het werk van een poëtische kunstenaar

Tot besluit van dit bundeltje nog een “avontuur” dat ik pas geleden beleefd heb en graag met alle belangstellenden zou willen delen. Hoewel het strikt genomen niet over een gedicht gaat, is hetgeen ik wil vertellen zeer poëtisch van aard.

Tenminste als je er open voor staat.

Op vrijdag, 9 december 2005, ging ik met een vriend op weg naar La Hulpe (Terhulpen), een dorpje in de buurt van Brussel. Ik had namelijk in het MUHKA (Museum voor Hedendaagse Kunst in Antwerpen) een foldertje gevonden over een speciaal museumpje in een boerderij vlakbij een kasteel in La Hulpe. In dat museum was een verzameling kunstwerken van de Belgische kunstenaar Jean Michel Folon (overleden op 71-jarige leeftijd in oktober 2005) bijeen gebracht en daar bevond zich tevens het beeldhouwatelier van Folon.

Het bekendst is Folon geworden door zijn aquarellen. Deze zijn heel poëtisch van opzet!

Jarenlang ben ik op zoek geweest naar een boek dat Folon gemaakt had naar aanleiding van iets bijzonders. In 1975 correspondeerde hij namelijk regelmatig met een Italiaanse vriend Giorgio uit Milaan. Het waren geen normale brieven die Folon schreef, maar kleine aquarellen die Folon op enveloppen schilderde en naar Giorgio stuurde.

Na één jaar belde Giorgio Folon op en nodigde hem uit om naar Milaan toe te komen.

Daar toonde hij Folon alle beschilderde enveloppen, die hij als een kleurig tapijt in zijn woonkamer op de grond had gelegd.

Folon was onder de indruk. Samen besloten ze er een boek van samen te stellen

Het kreeg als titel “Lettres à Giorgio” Naar dit boek ben ik al jarenlang op zoek. Ik kreeg nu hoop daar eindelijk de hand op te kunnen leggen....

Toen wij de museumboerderij in La Hulpe betraden, klopte mijn hart vol verwachting...

We werden niet teleurgesteld! Toen we de entree hadden betaald (onderwijzers krijgen er n.b. korting!) zette de meneer achter de kassa een videofilmje aan. We zagen hoe de hand van Folon één van zijn typische blauwe mannetjes aquarelleerde, dat mannetje verhief zich langzaam van de aardbodem en steeg op in de lucht en verdween langzaam in de verte....

Toen het filmje afgelopen was, ging de deur, die toegang gaf tot het museum-gedeelte, langzaam open. Nu pas zagen we dat deze deur de vorm had van de voorkant van een dik boek... We traden het museum binnen en...we kregen direct het gevoel alsof we opgenomen werden in de tekst van een boek...Er waren ongeveer tien “zalen” en we hadden het gevoel, telkens een nieuw hoofdstuk van een boek binnen te stappen.

Bij het begin van onze ontdekkingstocht lag een bordje waarop stond: “U gaat nu kennis maken met een wereld die zich niet kan verdedigen, gelieve daarom alles slechts met uw ogen aan te raken.” Dat klinkt al heel anders, véél poëtischer dan het zo nuchtere: verboden aan te raken! Zo waren er in een zaal alle boeken verzameld, waarvan Folon de illustraties of omslagen verzorgd had. In een andere zaal hingen bijna alle posters die hij ooit had ontworpen.

Verder waren er ook etsen van hem verzameld. Hierbij lag een tekst: “Luisteren naar het geluid van de stalen punt op het koper (=het etsen). Het tegengestelde van een poster: de muziek van de stilte.”

(Het waren voornamelijk posters van Folon, die waren ontworpen voor muziekvoor-stellingen.)

Zo was er ook een prachtige zaal vol aquarellen van stoomschepen. Als ondergrond gebruikte Folon vaak houten paneeltjes, vooral in langwerpige rechthoekige vormen. Met ribkarton plakte hij er de vorm van een schip op en met minimaal verfgebruik schilderde hij de zee en de lucht erboven. Folon had iets met deze vorm van reizen...In één van zijn begeleidende teksten schreef hij: "De boten van de verbeelding. We weten niet van waar ze komen, waar ze naar toe gaan." Poëtischer kan haast niet, vind ik.

Uiteindelijk kwamen we in een mooie ruimte, waar mijn hart nog heviger begon te kloppen... Het was alsof we in het boek "Letters à Giorgio" gekropen waren...levensgroot waren hier een aantal beschilderde enveloppen tentoongesteld die Folon aan Giorgio in Milaan gestuurd had. Het moet je een kick gegeven hebben wanneer je in je post een dergelijke envelop zou hebben ontvangen.

Op een zolderverdiepinkje werd een videofilm over Jean Michel Folon vertoond. Daarin kon je onder andere zien hoe hij schilderde. Folon vertelde tijdens het werken wat voor hem aquarelleren eigenlijk inhield. Hij vertelde, dat een kunstenaar een voorrecht had, namelijk dat je begon met een wit blad, een oneindige wereld, waar nog van alles mogelijk was...een enorme leegte ook waarin je kon verdrinken! Om te aquarelleren, moet je je blad eerst vochtig maken, wanneer je er kleur aan toevoegt, krijg je de indruk, dat de kleur in het vocht levend wordt! Dat de kleur op het blad zich opent als een bloem! Doe je er een tweede kleur bij, dan bewegen deze beide kleuren zich naar elkaar toe en ontmoeten elkaar...De kunstenaar heeft het ongelooflijke geluk als eerste deze beweging, dit levend worden van de kleuren op papier mee te maken. Maar hij weet ook dat het allemaal gaat drogen en dat de mensen alleen maar een stilstaand beeld zullen zien. Eigenlijk zou een kunstenaar nooit willen dat een aquarel zou drogen, want als het opgedroogd is, wordt het meer een voorstelling van het leven, dan het leven zelf!

Ook zagen we de werkplaats van Folon. Vanaf 1988 ging hij ook beelden maken, beeldhouwen dus. Dat was voor hem erg moeilijk, omdat hij daar niet voor was opgeleid. Zelf zegt hij daarover: "Al werkend leer ik er elke dag iets meer van...Ik ontdek het beeldhouwen, al beeldhouwend.

Over een atelier zegt hij: "Dit is de plaats waar het begin van de creaties strandt!" Met andere woorden: Op het moment dat je in je atelier wil gaan werken, heb je absoluut geen idee meer hoe je aan een kunstwerk beginnen moet. Ook in het atelier van Folon lagen de werkstukken voor het grijpen, maar daar lag weer zo'n aardig briefje bij: "De werken die u gaat ontdekken, zijn kwetsbaar. Gelieve ze enkel met de ogen aan te raken." En dan liet je het wel uit je hoofd om deze kunstvoorwerpen te betasten.

Na drie uren doorgebracht te hebben in dit fantastisch museum(-boek) liepen we naar buiten. De zon scheen en de boerderij lag in een dal en werd omgeven door een prachtig bos, waar we een wandeling gingen maken. Alsof we in een sprookje zaten, hoorden we tussen de bomen door het geluid van doedelzakken...En plotseling zagen we een kasteel bovenop een heuvel liggen. Vanaf het bordes van het kasteel drongen de klanken van de doedelzak opnieuw tot ons door... We liepen er naar toe en zagen op het bordes een in Schotse klederdracht gehulde doedelzakspeler. Plotseling kwam er een koets, getrokken door twee paarden aanrijden.

Er zaten mensen in, die op weg leken te zijn naar een feest dat in het kasteel werd gehouden.... Onder het geluid van de muziek van de doedelzakspeler verdwenen de mensen in het kasteel. Helemaal onder de indruk van dit sprookjesachtige gebeuren liepen mijn vriend en ik rond het kasteel, waar wij aan de achterzijde een tweede doedelzakspeler ontdekten, die, met het uitzicht op de zonovergoten grasvlakte met kaarsrecht geknipte hagen omzoomd, ons liet genieten van de traditional "Sweet Molly Malone"!

Net dit beeld in ons hoofd verlieten we La Hulpe en begaven we ons op de terugweg naar Maastricht...Het was voor ons een onvergetelijke dag geweest, waar we met plezier aan terug zullen blijven denken.

We voegen nog een aantal bijlagen toe, die betrekking hebben op wat er eerder in dit boekje is verteld.

Als cadeautje nog een afsluitend gedicht van Johanna Kruit het draagt de titel: Geheim

Geheim

Het geheim van de dichter mag niemand zien.
Hij schrijft met onzichtbare inkt.
Maar als je goed leest dan ontdek je misschien
dat er tussen de regels iets zingt.

Het geheim van de dichter is niet zo groot.
Hij verstopt het gewoon waar hij wil.
Het vliegt als een vogel of vaart als een boot
maar houdt zich verschrikkelijk stil.

Het geheim van de dichter is vaak zo klein
dat hij soms vergeet waar het ligt.
Dan is hij haast bang dat het weg zal zijn
of zich verstopt heeft in een gedicht.

Daarom schrijft hij het op in onzichtbare inkt:
stel je voor zeg dat iemand het vindt.

Maastricht, 12 maart 2006
Ed Silanoe.